

BETIGARREN POEMA

(Adagio sostenuto, ●| = 96)

(Udalehena, uda, udazkena...)

Azken-udahilleko

(azken-parkeko

azken-arbolako)

azken orria erortzen

dan

bitartean...

Zeru grismotel azpian

enborreko goldi zaharrak

—ia lotan, eternidadez ikutuak—

beretasuna murmuratzen duten

bitartean...

(Ixiltasuna.

Biokimia geldia arrats motelan)

Hemen,

denporatik urrun

dimensio biko

—sakona, arbolak—

espazio huntan

ene liburuan billaka ari naizen hitza

—letrak, ez esan-nahia—

ezin atzeman dudan

bitartean...

(Ixiltasuna.

Biokimia geldia arrats motelan)

Parkean,

azkenengo orria

erortzen

dan

bi

tar

tean...

BERTSO-APURRAK

CIELO E MARE

M'illumino

d'immenso

G. Ungaretti.

N)

(A. Rimbaud'en *Illuminations*'en gomutaz)

Illuntzean
itxeltzen
dan
argi baten tristezia entzun.
plai-hondarrean
ur-ertzean
loretutako desira
—kexa— baten
emaiza
—agorrillako hego-haize udazkentsuak
ekarriko duen euri geldia
espero izan.

G)

Wolfgang Amadeus
MOZART,
bere piano-sonata zuhurrenaz
—hutsean tinkatzen dan
oreka—
Versailles'ko saloi hotzean
akordea
borobiltzen ari da

B)

Zure bihotzaren
sakontasunean
galdu egin
nintzen

T)

Hitz bat bakarrik
hondatu
zen
egun-sentian,
itxasoan,
atzo...

X)

Antuxunaren ahoa
«O» esaten ari
da etengabe.
Gautaegun.

N)

Txepetx bat saltoka.
Txepetx saltakaria orriz-orri
Anboto'ko txori aintzin
Txepetx bat saltari.
Txepetx saltakaria orriz-orri, Anboto'ko txori aintzin.

H)

Hondar-apurrak,
itxas-kimia.

IBON SARASOLA.

EL OMENALDI PARZIAL

I)

CLAUDE A. DEBUSSY'RI

(La couleur, c'est l'harmonie)

HARTU ZUEN

lo arpa-preludioaren akorde azkenak

(mi bemol
arpa-ari tartetik.
Arpejio urdiña)

Hartu du lo.

Bere lo urdiña

(ilunargi-itzal
gela geldi
gutxituan)

bazterretan atzeman diteke

gela gutxituan

gela geldian

atzeman diteke

illun-argitzalean

Musika, Claude:

soiñutasun eta ixiltasunen erritmoa

II)

PAUL HINDEMITH'ERI

Juan
Sebastian
BACH
1939

IBON SARASOLA.

EUSKAL ERRIA

PAIS BASC ⁽¹⁾

Salvador Espriu

Illargia

Arri batekin
itzaltzen dut sarkaldeko azken
argia ur barnean.

Kolpeak austen zuen
arrasti guztia, kristalen
presondegi meeak.

Bertatik irtetzen ziren
argitasunezko eskuak. Artotzatik
jetxiaz, arbolarik arbola,
ixilla entzunez
gaillur aiena, gorririk,
poliki-poliki zabaldua,
begiratzen dudana gaua.

---

(1) Lan au "Revista de Occidente" k argitaratua da leen idatzia, egillearen izkuntza katalanean, ondorean izlaur, aldizkarikoen gaztel itzulpenarekin. Ikusi: "Revista de Occidente", n.º 42, septiembre, 1966; 265/268 orrialdeetan.

"Illargi" eta "Aizea" izenburuak S. Espriu egilleak berak euskeraz jarriak dira katalanezko leen lan ortan.

Karlos Ospetsuaren illobia (2)

Iruña-ra etorri naiz,
euskeraz mintzatzen ez dut entzuten,
zeren Karlos ikustea nai nuen
bere arzurizko obian.

Bere alboan, erregiña
lo delarik berakin batean
eriotze jabalez.

Gizon gaizto bategandik sortarazia,
printzipe ospetsua izan zen bera.
Bañan, gaur, zer gelditzen zaigu
bere egintza ta itzetarik?
illobi au soillik.

Bere inguruan,
aoku ospetsuak
betirako negarrez.
Iñoiz, baitere lagunduz,
eguzki izpia,
bear bada goialdeko
leioetatik jetxia.

Ibaia zear, arbolak
lerden aziaz
uraren arrasean
esanez aizeari, ezerezari,
izen zaar suntsituak.

---

(2) Onek, jatorrizko izenburua, katalanez, *La tomba de Carles el Noble* du.

Aizea

Sentitzen al duzu aizea
nola eltzen den sagastitik
leio ondora?
Sartu nai du.

Zaldia irrintzika
gauaren barnean.
Zakurrak zaunkaz
ibiltari bitxiaren itzalean.

Aizeak begiratu digu
bere begi ain ustuekin
ta orain ate joka da:
sartu nai du.

Tristerik, oso geldi
sutondoan, igaroz
illen barauen
ordu luze auek.

Aizea bustita eltzen zen
ibaiz ibiltzeaz.
Eztituko balitz, gogotik utziko
genioke gurekin ixeritzen
su-bazterrean.

JUAN SAN MARTIN'ek euskeratua.

oar laburrak

kantuz

eta

itxaropenez

XVI

igertuta

ikusi dot gaur

gure agaitz zarra
piñudoï gaztearen ertzean.

«agaitz orregaz

doia

gure garaia

eta mundu barri bat

jatorku:

beste mundu barri bat».

orixe esan dot nerekautan

eta zelaiunako etxe barriei begira gelditu naz.

XVII

begira egoan

begirutzen

goiko menditik

beko erri txikira.

begiratu
bai
begiratu...
eta ikusi bai ezer gero?
eguzki ederreko eguna zan
a egun ederra
baiña
erdi-itxututa
eukazan
begiak
negarrez
illundu jakolako
biotza.

XVIII

otza bai otza
mendietan
gaur
ez da eguzkirik
ez da ez edurrik
eta
otza bai
mendietan
gaur.

baiña
beste gauza bat
da
gure biotzetako
edurrezko
otza
lagun urkuen
oñaze gorriak
ikusita.

XIX

neuk baneki zer esan dodan
gaur goizeko neure kantuan!?

baleiteke
egunsentian ixartu neuban
txoriaren
txorrotxio
zoliagaz
bat eginda
bere antzera kantetan ikasi-gure izatea
neu konturatu barik zer egiten dodan.

goiz-txoriari erantzuten
egon nazela
diñozu?

entzuten egon bazara
eta kantau dodanetik
ezer aditu badozu,
esan egidazu zer esan dodan

ezin neike gogoratu be egin nik-eta.

XX

iñoz be ez neban jakin
zer egiten zenduan zuk
or zure berinezko gaztelu barruan
sartuta.

zorionsu bizi ziñala, uste neban nik,
or zure urregorritzko gaztelutorre eder orretan.

baifia zure gaztelu orren
lorategitik
ibili dan
aizeak
esan deuste
zure barruko
ezkutua:

bein be ez ei-dozu euki
atsegiñik eta pozaldirik.

zergaitik
ez zeinian
zabaldur
itxaropenaren
deira?

alan da guzti be
ez uste izan
berandu danik
oraindiñoko:

urtero urtero
loratzen da
udaberria-ta.

XXI

ez deusut kenduko zure ameseta eder ori.
ez estutu. Nasai egin lo, ixarrak ixarrik dagozan artean.
Lo eta amesetan egizu
ordu batzuetan.
ameseta politekin amesetan egin zuk.

baiña ixartu gero, egunsentian!
txorien kantuekaz
batera
eguzkia agertzen dan ordurako,
mendietako bideak itxaroten egongo dira-ta.

XXII

naparroan bizi da
neure
uso
zuria

aruntz begira beti
nire biotza
itxaroten
uste guztiagaz: nun zagoz zu?

eta laño zuriak
entzun,
eta
erantzun:

ez dau ona etortterik gure.

bere
jaioterri
naparroa
maitean
bizitea
gure
dau
beti.

XXIII

urtez beterik zagoz

ama
baiña zartzaroon
sartu barik
oraindiñoko.

gaztetako moduan daukozu buruko ule ederra
ezpadauko zu be lenagoko irribarrerik ezpanetan
araba-zelaiko

semeak
bertanbera
itxi
zaituelako
zu.

goi-aldeko

mendietaruntz
baztertuta
(zure
beste
semien
ondoan) bizi zara
orain.

noruntza begiratu bearko dot
zure geroaren itxaropena
aurkitu
eta
neure
kantu-barruan
sartu-zaidazan?

XXIV

ez dot gure olgeta ori.

joan zaitie zeuok,
aspaldian aspertu nintzan
bide orretako atzera-aurreretan-da.

ondo nago leku onetan gaur
neure gaztearoetako bazterrak ikusten.

aspaldiko orde
umetan amak erakutsitako otoitzak
gogoratuko dodaz emen
neuk bakarrik

egillearen aurrean
bakartade onetan.

baiña ez gelditu zeuok emen nigaitik,

joan olgetara, sasoiari zagoze-ta.

bakarrik gelditu naz ni emen
neure amesetakin.

XXV

nundik eta nora asmau dozu zorakeri ori?
jaungoikoaren izenean be, olakorik!
ez. eztozu ondo aditu.

bizi naizen artean ezteukat lurperatzeko asmorik.

pixkatean gelditu
bide-ertzean,

eta
egotaro
labur
bat
artzen
noia.

orixe da dana.
ez da besterik.

eta gero, denboraldi bat barru,
or nozue barriro be
zeuokaz

jaungoikoak gure daben arte.

XXVI

aize-bolada bigun bat
eta besterik ez zan izan a.
aize atsegin
eta arin baten
unaldi
bat
bakarrik.

lo egoan
arimearentzako
aingeru-suaren
antzeko
deadar
zoragarri
bat.

beingoan
ixartu
eta
goimaitasunaren
begiak
zabaldu
eutsazan

XXVII

ezin izan neutsan

ikusi

bere arpegia.

bildurgarrizko oxiñ-ondartzearen ixiltasun gorriak
eta

argi itxugarri aregaz

ezin

zalako

ezer

be

ikusi

bertan,

berbakin esan be ezin leiken kerizpeta-barreneko ezkutu antzekoa
zalako.

ezinesan baten antzeko arri-biurtzea

gertatu jata

gogoratu eta adierazi gure dodanean bera.

baketasun aundi bat

eta egotaldi zoragarria

ariman emoten ebana zan, orraititño.

eundaka-urteak

ala

begien itxi-ta-zabaltze baten kiñu laburraren artea

izan ete-zan?

ori ez dakit neuk bere.

XXVIII

ezetz eta ezetz. ez dala ori.

ez dala zuk diñozuna

nik diñodana baño.

jakiñen ganean

ziurtasunezko bidetik aurrerantza narioian pausuagaz

noiala

jakiteaz

naikoa

daukat
eta
pozik
noia.

ibilte ariñean
baño
pausu astiroan
obeto.

ume txikiak ait-amen esportzuan
txoriak bere egazkadan
nik danon egillearen egian

danok sinistu
ta
itxaroten
dogu,
gu
geu
be
konturatu
ez-arren
gauza
orretan.

itxasoan uger edo aidean egaz

bardin da
neuretzako,
aurrerantza ta aurrerantza
bultzatu naubenaren bidetik
urten barik banokia.

eta
ezetz eta ezetz.
ezta ori.
eztala diñoustazuna,
diñoutsudana baño.

XXIX

ipui bat gure eban gure ume txikiak
lo-aurretik.

ipui polit bat kontauko deutsut

baña begiak itxi bearko dozuz, ondo entzuteko:

«...aingeru eder bi ei-ziran,
goiko zeruetan...»

laster luekartu zan
gure txikia

eta
aingeruekin
egin
eban
amesetan
urrengo
goizerarte.

XXX

badakit,
bai,
barriro be etorriko dala egazti ori
gure etxeko aterpera,
datorren
urtean.

ondo gogortuta
aurkituko
ditu
lurpean
ordurako
nere azur zarrak
udagoieneko
orbel gorriekin
ondo
estalduta,

baiña aizegaz batera kantauro dau neure arnasa gazteak
eta goitik agurtuko dodaz datorren urteko elaikume barriak.

MARKUE.

1967.

ipui polit bat kontauko deusut

baña begiak itxi bearko dozuz, ondo entzuteko:

«...ainguru eder bi ei-ziran,
goiko zeruetan...»

laster luekartu zan
gure txikia

eta
ainguruekin
egin
eban
amesetan
urrengo
goizerarte.

XXX

badakit,
bai,
barriro be etorriko dala egazti ori
gure etxeko aterpera,
datorren
urtean.

ondo gogortuta
aurkituko
ditu
lurpean
ordurako
nere azur zarrak
udagoieneko
orbel gorriekin
ondo
estalduta,

baña aizeagaz batera kantaiko dau neure arnasa gazteak
eta goitik agurtuko dodaz datorren urteko elaikume barriak.

MARKUE.

1967.

Hala Jainko, bere begiak
dakuskidanean barreka,
ikutzeko bere orraziak,
Gaztelako santu guztiak
joko nituzke makilaka.

Ederra da desordenuan,
datorrenean bular-biluz,
ikusita gero mosuan
burruka nairik hamorruan,
hitzaldi zatarrekin oihuz.

Pozkarioan zoro dago!
Goizaldean baitu kantatzen;
esaten baitu kolkorako
guk ezkenuela entzungo
bere korseta txirrikatzen.

Sartu gaitezen estratetan!
Goazen! Udako gau ederra!
Gu baikara erdi-txantzetan
ibiliko serenadetan,
Tolosatik Guadaletera.

BARBERINAREN KANTUA

Zuk zer egingo duzu, zaldun ederra,
baitago gerra,
hain hurrundik?
Eztuzu ikusten gau hori, iluna,
nire zalduna,
itsuturik?

Eztuzu uste ezen amorioa,
maite harroa,
badoala?

Ene, ene, jakintsun tormentatua
zure intsentsua,
zein makala!

Zuk zer egingo duzu, zaldun ederra,
baitago gerra,
hain hurrundik?

Negarrez, ezpaitzenekien, enea,
nire barrea
ezti zenik.

GOGORATU!

Mozarten musikaren gainean egindako hitzak

Gogoratu, egunsenti ederra,
eguzkiari zabaltzen zaionean;
gogoratu, gauerdilun meharra,
zilar-moduan, pasatzen zaigunean.
Atsegin-deia da, zure bihotz hori
oihaneko ametsetan zaigunean gorri.
Basoan aditu:
Hura bai zen oihu!
Gogoratu!

Gogoratu! Tristurazko zoriak
zuregandik separatuta gero;
desesperu-denborak, deserriak,
nire bihotz geiso hau zaurtuz gero.
Pentsa maitasun tristean, diosal azkenean:
hurrun egoterik eztago, maitatzen denean!
Bihotz honek zuri
esango'tsu beti:
Gogoratu!

Gogoratu, lur hotzean atinik
nire gorputza etzango denean;
gogoratu, kardulatza bakarrik
loratuko denean hilobi gainean.
Eznauzu ikusiko, baina nire espiritua
itzuliko zaitzu beti, arreba galdua.
Aditu gauean;
ni naiz negarrean:
Gogoratu!

1957-ABENDU.

OTOITZA

Jauna, nere Aisne erri-basotik urrundurik,
erdi galdua nabil Asia'ko eremu auetan.
Ogi, ardo ta aldarerik gabe nago
nere inguruetan.

Ala ere, irudipen oro bazterturik,
Egiaren goi-mallaraño
xuxen-xuxen igoko naiz,
eta nik, zure apeza,
gizon guzien lana ta nekea
eskeñiko dizkizut
Lurbiraren aldare gañean.

Goiz-alde eder ontan, Jauna,
onetsi zazu
zure Ekintzak eskeintzen dizun
opari osoa:
Ogia, gure lana,
barreakeri utsa, itxuraz.
Ardoa, gure nekea,
betiko edari mingotsa.
Bañan, naiz aldakorrak izan ere gai oriek,
beren barne mamitsuan
asmo sakon bat dager:
gizon oro,
sinisleak eta ez-sinisleak,
beren biotz-aotik ateratzen duten
oiu zorrotz auxe:
«Jauna, danok bat izan gaitezen».

PIERRE TEILHARD DE CHARDIN.
(E. Aldaz'ek euskeratua.)